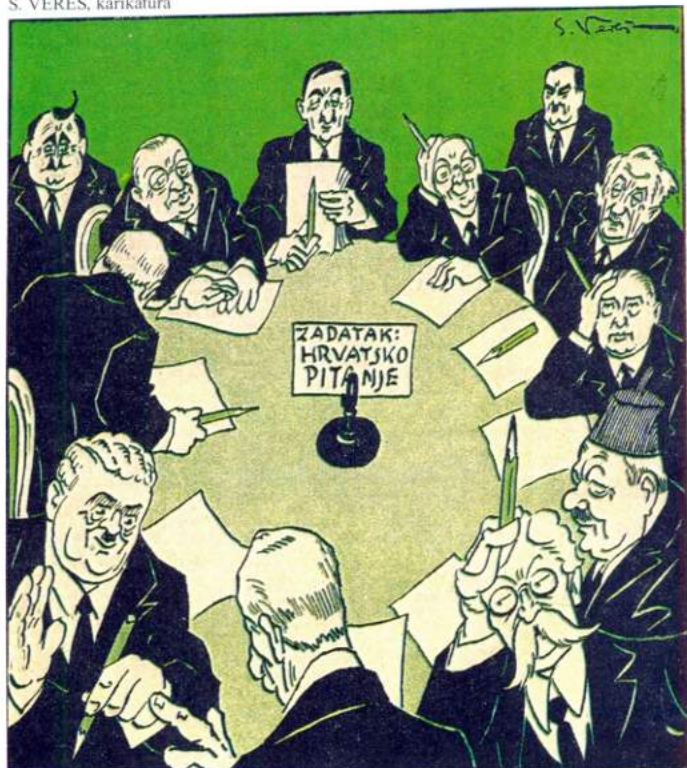

VEPRINAC, crkva Sv. Marka

S. VEREŠ, karikatura

— Polako, polako, gospodo! Vi znate, da hrvatsko pitanje mora brzo da se riješi.

VENZON, Stjepan, zlatar u Zadru (XVI. st.). Izradio 1588. okove za korice knjige pravila (matrikule) bratovštine svećenika u crkvi Sv. Stjepana (danas Sv. Šimun) s reljefnim likovima Bl. Dj. Marije i Sv. Stjepana. God. 1597. izradio je okov za ikonu Bl. Dj. Marije za bratovštinu drvodjelaca (graditelja). Oba su rada potpisana; nalaze se u Stalnoj zbirci crkvene umjetnosti u Zadru. Okov je za ikonu znatnije vrsnoće od okova korica i pokazuje osobine zrele renesanse.

LIT.: I. Petricoli, Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru (katalog), Zadar 1980, str. 122–123. — Sjač zadrskih riznica (katalog), Zagreb 1990. I. Pet.

VEPRINAC, naselje na platou ist. obronaka Učke, iznad Opatije. Prvi put se spominje 1374. u oporuci Huga Devinskoga. Od XV. st. vezan je upravno i posjedovno s Kastvom i Mošćenicama. God. 1500. ima svoj, hrvatskim jezikom pisani statut; očuvani su glagoljicom pisani sudski akti (1500–1750) i glag. matične knjige. — Od nekadašnjih gradskih utvrda preostali su dijelovi gradskoga zida s vratima na tri otvora u sklopu zgrade zvane komuna. Ispred njih se nalazi gradska loža i gotička, poslije barokizirana, kapela Sv. Ane s otvorenim trijemom (lopicom) pred zap. pročeljem. Na sjev. je zidu kapele uklesana godina gradnje, 1442; u njezinoj se unutrašnjosti nalaze još neočišćeni ostaci baroknih zidnih slika. Kroz gradska se vrata dolazi širokim, kamenom opločanim putem — stubama na najvišu točku mjesta, na kojoj se nalazi župna crkva Sv. Marka, sasvim barokizirana srednjovj. građevina s odijeljenim zvonikom. Crkva i zvonik okruženi su posebnim zidom. U crkvi su renesansno-barokne korske klupe, rustične obradbe; na arhitravu ulaznih vrata uklesana je godina 1574. — *J* od Veprinca, uz cestu koja se uspinje na Učku, stoji malena barokna kapela Sv. Jelene.

LIT.: G. Kobler, Memorie per la storia della Liburnica città di Fiume, Rijeka 1896. — B. Fučić, Glagoljski natpisi, Zagreb 1982. — Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

VEREŠ (Vörös), Slavko, karikaturist i publicist (Vrtinska kraj Čazme, 24. XII. 1887 — London, 1953). Polazio Privremenu višu školu za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu od 1907. Objavljivao je karikature u »Koprivama« (1906–40), ali je surađivao i u drugim listovima: »Male novine«, »Novosti«, »Ilustrovani list«. Autor je nekoliko tisuća novinskih karikatura uz koje je sâm pisao tekstove. Prvi je naš autor kojemu je karikatura bila jedino područje lik. djelovanja te je od 1906. prvi u nas počeo potpisivati svoje novinske karikature. Vještim i lapidarnim crtežom, uz obilje modernih lik. zamisli, satirično je oslikavao društvene prilike, ističući u prvome redu različite anomalije socijalne i političke naravi. Uz društveno angažiranu karikaturu radio je portrete poznatih suvremenika i karikature zabavnoga značaja, koje se odlikuju iznimnom grafičkom vrijednošću. Stvorio je lik *Tončka Tomaša*, koji, praćen psom Campekom, buntovno komentira suvremena zbivanja. Pisao je o suvremenoj karikaturi i objavio *Šaljivi vodič kroz Zagreb*. Poslije ukidanja »Kopriva« (1940) više se nije javljao, a od 1950. živio je u Londonu.

LIT.: J. Horvat, »Koprive« i prva generacija publicista-karikaturista u Hrvatskoj, Novinar, 1964, 1. — D. Horvatić, Ples smrti — antologija hrvatskog likovnog humora, Zagreb 1975. D. Hć.

VERIN, zaselak u *J* dijelu otoka Cresa. Kapela Sv. Teodora (Sv. Tudura), građena u osebnim oblicima pučke romanike, napuštena je u prvoj pol. XIX. st.; očuvani su samo zidovi i izbočena apsida polukružno s krovnim pokrovom od kamenih škrlja, a u unutrašnjosti tragovi žuto i narančasto obojene žbuke.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošnju, Ljetopis JAZU, 1949, 55. — A. Mohorovičić, Prilog analizi razvoja historijske arhitekture na otocima Lošnju i Cresu, ibid., 1954, 59. — Isti, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, ibid., 1957, 62. R.

VERNEDA, Antonio de, arhitekt (1693–1774). Završio školovanje za vojnoga inženjera. U Rijeci je gradio barokni sklop Lazareta (1722–25), obnovio Gradsku vijećnicu 1740, barokizirao pročelje i dogradio zvonik crkve Sv. Roka 1754, sagradio svoju vlastitu kuću na Rovu (1740, porušena 1969) i kuću biskupa Benzonija na Grivici. U riječku arhitekturu unosio je oznake srednjoeur. arhitekture. Vodio je gradnju Vojnoga brodogradilišta u Kraljevici 1722.

LIT.: Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. — R. Matejčić, Iz barokne Rijeke, Dometi, 1983, 1–3. V. Fo.

VERNER (Verner-Rozanović), Ljubomir, slikar (Vukovar, 28. VIII. 1898 — Osijek, 5. VI. 1967). Pohadao je Akademiju u Zagrebu od 1917. Djelovao je kao slikar, scenograf i lik. pedagog u Srbiji, od 1955. živio u

Osijeku. Slikao realističke krajolike, mrtve prirode, portrete i figuralne kompozicije; blizak ekspresionizmu. Samostalno je izlagao u Osijeku, Županji i dr.

LIT.: O. Švajcer, Upoznali smo ga u najzrelijoj fazi, Glas Slavonije, 8. VI. 1967. — Isti, Likovna kronika Osijeka 1850—1969. godine, Osijek 1991, str. 157. R.

VERNIĆ, Zdenko, publicist i filozofski pisac (Karlovac, 24. IV. 1885 — Zagreb, 15. IV. 1944). Završio je studij filozofije i doktorirao 1923. u Zagrebu. Radio je kao novinar i pisao filoz. studije, književne, kazališne i lik. kritike. U razdoblju 1912—36. objavljivao prikaze izložbi u zagrebačkome dnevnom tisku, ponajviše u »Agramer Tagblattu«.

BIBL.: Miroslav Kraljević, Agramer Tagblatt, 1912, 267; Die Totenfeier eines Künstlers, ibid., 1913, 263; Rački Illustrationen zu Dantes Hölle, ibid., 1919, 159; Ein Laie vor dem Kunstwerk (Zur Meštrović-Ausstellung im Kunstpavillon), ibid., 1920, 197. V. Fo.

VERNIĆ-FABIANEC, Dora, kiparica (Gornja Lomnica kraj Velike Gorice, 20. IX. 1891 — Zagreb, 18. IX. 1986). Studirala kiparstvo na zagrebačkoj Akademiji 1922. i 1940—44 (F. Kršinić) te u Parizu 1937—40. kod Blancharda. Radila je psihološki razrađene portrete čistih oblika u kamenu, mramoru, gipsu i bronci (Stanko Pečnik, 1950; Ing. Nikola Bačić, 1953) te medalje (surađivala u ateljeu I. Kerdića). Izlagala je samostalno u Velikoj Gorici 1976. i na izložbama ULUH-a 1948—61.

LIT.: A. Bulat-Simić, Kiparstvo Dore Vernić-Fabianec (katalog), Zagreb 1976. V. Fo.

VERUDA, otok J od Pule. Na vrhu otoka nalazili su se u ruševinama crkva s renesansnim portalom te samostan s vodospremom i grobljem. Crkva (nedavno nestručno adaptirana u svjetovne svrhe) izvorno je gotička građevina, podignuta vjerojatno na mjestu starije crkve.

LIT.: B. Schiavuzzi, Attraverso l'agro colonico di Pola, Atti e memorie SIASP, 1908, 24, str. 159.

VESANOVIĆ, Dinko, arhitekt (Split, 4. VIII. 1915). Diplomirao na Tehničkome fakultetu u Zagrebu 1939. Djelovao u projektnim biroima »Projektant« u Splitu, »Plan« u Šibeniku, a od 1975—87. u vlastitom ateljeu. Projektirao je kompleks »Vile Dalmacije« (1948—49, s B. Bonom, Lj. Gajem) u Splitu, industrijski kompleks Tvornice lakih metala u Šibeniku (1952), osnovne škole na Bačvicama u Splitu (1953), stambene nebodere u Šibeniku (1959), zgradu pošte u Kninu (1962, s Vlastom Vulin), Pedagošku akademiju u Šibeniku (1962—65), hotelski kompleks »Punta« u Vodicama (1968, s Tomislavom Reljom), osnovnu školu u Kaštel Gomilici-Kambelovcu (1969), središnji dječji dispanzer u Splitu (1970), osnovnu školu u Kaštel Lukšiću (1971), Zavod za mentalno retardiranu djecu u Vrlici (1972), dječji vrtić na Manušu u Splitu (1973). Sudjelovao je na natječajima za osnovnu školu u Kaštel Sućurcu (I. nagrada, 1953) i radnički dom na Poljani u Šibeniku (I. nagrada, 1959). R.

VESOVIĆ, Mio, fotograf (Gornja Dobrinja, 24. III. 1953). Završio Akademiju dramske umjetnosti u Zagrebu 1981 (N. Tanhofer). Od 1979. surađuje s fotografom I. Posavcem (Studio MO). U početku zainteresiran za dokumentarnu i socijalno angažiranu fotografiju, poslije konceptualizira fotografske teme (Rosebud, 1985), a u sliku unosi suptilnu liriku (Nebo nad Zagrebom, 1993). Fotografije je objavljivao u »Studentskome listu«, »Poletu«, »Pitanjima« i dr. — Samostalno izlagao u Zagrebu (1983, 1985, 1987, 1988, 1991, 1993) i Beogradu (1985).

LIT.: V. Gudac, Nova novinska fotografija, Pitanja, 1990, 10—12. — D. Matičević, Rosebud (pupoljak, Mio Vesović) (katalog), Zagreb 1985. — J. Vukmir, Nebo nad Zagrebom (katalog), Zagreb 1993. K. Ma.

VESOVIĆ, Velizar, fotograf (Požega, 3. IV. 1948). Diplomirao 1984. na Višoj fotoreporterskoj školi u Beogradu. Fotografije objavljivao u »Poletu«, »Oku«, »Studentskome listu«, »Danasu« i »Startu« te dnevnome tisku u domovini i inozemstvu. Uravnoteženim kadriranjem, analitički odabirući teme snima slikovite situacije i portrete (Pucanj topa na Griču, 1981; Davor Krelja, 1992). Fotografijama oprema kataloge, plakate i knjige. — Samostalno izlagao u Zagrebu i Madridu. K. Ma.

VESTEBURG, Kristian Heinrich, graditelj (? — Zagreb, 20. V. 1816). Od 1811. službeni graditelj zagrebačkoga biskupa M. Vrhovca. Po njegovim je nacrtima iz 1811. sagrađen sklop Stubičkih toplica: kupališna zgrada u baroknoj tradiciji, paviljon s neogotičkim motivima, a 1814. klasičistička kapela. God 1820. izvedena je vjerojatno po njegovu projektu kapela Sv. Martina i dograđena zgrada konvikta u Vlaškoj ulici u Zagrebu.

LIT.: L. Dobronić, Bartol Felbinger i zagrebački graditelji njegova doba, Zagreb 1971. V. Fo.

VETERNICA, selo u Hrvatskome zagorju u općini Mihovljan. Na istoimenome posjedu, koji je kneginja Beatrica Frankopanka 1507. poklonila pavlinima, njihov poglavar, poslije zagrebački biskup, M. Borković podignuo je 1641. samostansku kuću. Uz nju je 1744. sagrađena barokna kapela Žalosne Majke Božje. Na gl. oltaru iz 1755. nalaze se vrsni drveni kipovi, djela pavlinskih kipara: dva velika anđela klanjaju se Majci Božjoj s mrtvim Isusom u krilu. Tri kipa s nekadašnjih bočnih oltara čuvaju se u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu.

LIT.: D. Baričević, Pregled spomenika skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u istočnom dijelu Hrvatskoga zagorja, Ljetopis JAZU, 1972, 76. — M. Kruhek, Povijesno-topografski pregled pavlinskih samostana u Hrvatskoj, u katalogu: Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244—1786, Zagreb 1989. — D. Baričević, Kiparstvo u pavlinskim crkvama u doba baroka, ibid. L. D.

VETERNICA, špilja iznad Gornjega Stenjevca u JZ dijelu Medvednice, nedaleko od Zagreba. Sastoji se iz sustava podzemnih horizontalnih hodnika, kanala i dvorana ukupno dugih oko četiri kilometra. Istraživanja su obavljena (1951—71) u početnom dijelu špiljskoga sustava gdje je uglavnom otkriven bogat i raznolik paleolitički nalaz. Osobito je donja sedimentna serija bogata artefaktima, ognjištima i drugim tragovima o boravku paleolitičkih lovaca u njoj. Otkriveni su pojedini nalazi kamenoga oruđa, ali i izraziti tragovi i nalazi koji upućuju na tzv. kult špiljskoga medvjeda. Donji su slojevi sadržavali mnogobrojna oruđa iz srednjega paleolitika — moustérienske kulture (ručni kremeniti šiljci, strugala, grebala, noževi).

LIT.: M. Malez, Neki noviji rezultati paleontološkog istraživanja pećine Veternice, Zagreb 1958. — Isti, Pećina Veternica u Medvednici, Acta geologica, 1965, 5. — Isti, Noviji rezultati istraživanja paleolitika u Velikoj pećini, Veternici i Šandalji, Arheološki radovi i rasprave, VII, Zagreb 1974. — Isti, Nalazišta paleolitskog i megalitskog doba u Hrvatskoj, u knjizi: Istorija jugoslavenskih zemalja, I, Sarajevo 1979. J. Bil.

VETERNIČKI KUZMINEC → KUZMINEC VETERNIČKI

VEZIVO, rukotvorina koja se izvodi nizanem niti do niti na mekoj i gipkoj površini, obično tkanju, pomoću nekoga šiljatog predmeta, najčešće igle. Osnovni elementi pomoću kojih kod vezenja nastaju najrazličitije šare zovu se bodovi. Vezivo je, dakle, neka vrsta mozaika izvedenoga nitima.

U tehničkom pogledu, veziva se mogu podijeliti: prema vrsti niti na svileni, vuneni, laneni, zlatni itd.; prema boji niti na bijeli ili šareni; prema vrsti bodova na veziva križićima, plosna, lančana; prema vrsti šare na plosna, reljefna, aplicirana; prema tehničkoj izvedbi na ručna i strojna. Vezanje križićima tehnički je najjednostavnije; izvodi se u kvadratiću što ga stvara osnova s potkom, pa je već po tome geometrijski određeno. Za nj je najprikladnija podloga laneno platno i kanafas. Na sasvim finim tkaninama v. se izrađuje polukrižićima (*petit point*). Takva i ostala veziva, izvedena na odbrojenim nitima, mnogobrojna su; razvila su se na tradiciji starijih eur. i orijentalnih uzora, a nazivi, često proizvoljni, vrlo su im različiti. Plosni je bod jedan od gl. elemenata vezilačke djelatnosti; nije vezan na kvadratičnu shemu, pa se nizanem usporednih niti može izvesti svaka figura ili linija, ravna ili valovita. Toj vrsti pripada i zlatovez u okviru kojega se razvilo nekoliko specifičnih tehnika.

Tehnika izvedbe veziva je veoma stara, možda starija od tkanja, jer je vezenje bliže uzlanju, iz kojega su obje tehnike proizašle. Egipatsko je tekstilno umijeće poznavalo i vezenje. Na asirskim i babilonskim spomenicima prikazani su odjeća, sagovi i zavjese urešene vezivom. Rimljani su vezenje, posebice zlatovez koji se mnogo cijenio, upoznali preko Frigije u Maloj Aziji (*opus phrygium*). U Bizantu dolazi do punoga razvitka vezilačke djelatnosti, jer finoća svileni niti, koja se u to doba počela upotrebljavati, omogućuje primjenu raznovrsnih vezilačkih tehnika. U red najpoznatijih biz. veziva idu dalmatika pape Leona III (X—XI. st., Tesoro Vaticano) i epitafois iz Soluna. Jedan od najstarijih spomenika veziva ranoga sr. vijeka jest krunidbeni plašt ug. kralja Stjepana I. iz 1031 (čuva se u Budimpešti). U razdoblju između XIII. i XVI. st. vezenje se u Europi znatno razvilo. Pomoću veziva pokušavali su se čak postići čisto slikarski efekti; prema nacrtima slikara izvodili su se vezovi svilenim nitima na zlatom izvezenoj podlozi. U XV. st. izrađuju se vrlo raskošna crkvena veziva, grbovi i ukrasni amblemi na odjeći, kako je to zahtijevala moda onoga doba. Renesansa upotrebljava, osim navedenih, još i veziva za ukrašavanje unutrašnjih prostora, jastuka, zavjesa, stolnjaka, rublja. Razdoblje baroka, rokoka i ampira obilno primjenjuje sve dotad poznate tehnike vezenja. Zagrebački biskup P. Petretić (u poč. druge pol. XVII. st.) osnovao je vezilačku školu. Među radovima te škole ističe se »Božji grob« zagrebačke katedrale iz 1659. Tijekom XVIII. st. osobito je proširena primjena